

TUDOMÁNYOS, FELSŐOKTATÁSI ÉS TOVÁBBKÉPZŐ INTÉZMÉNYEINK NEVELÉSTUDOMÁNYI MUNKÁSSÁGA AZ 1959. ÉS 1960. ÉVBEN¹

Az MTA Pedagógiai Bizottsága

Az ellenforradalmat követő időszak eszmei bizonytalanságának teljes felszámolása után a Pedagógiai Bizottság 1959-es és 1960-as munkatervét egyértelműen a marxista igényű pedagógiai kutatás célkitűzése, az ilyen célkitűzések minél hathatósabb támogatására való törekvés jellemezte.

A Bizottság már 1959-es működésében is perspektivikusan az eljövendő közoktatási reformhoz igazodott, napirendre tűzve olyan fontos problémák megvitatását, mint a felnőttoktatás, az önművelés, a továbbképzés és a túlterhelés kérdése.

A közoktatási reform több alapkérdésével foglalkozott a „Tanulmányok a neveléstudomány köréből” c. gyűjtemény 1959-es, második kötete, amely már önmagában is a pedagógiai tudomány fejlődését bizonyította.

A kötet fontosabb tanulmányainak megvitatása a Pedagógiai Bizottság ülésein további lehetőséget nyújtott a marxista neveléstudomány néhány központi kérdésének napirendre tűzésére, valamint az elmélet és gyakorlat közelítésére.

A „Közoktatásügyünk és hazai pedagógiánk új feladatok előtt” c. tanulmány (szerzője: NAGY Sándor) vitája során a közoktatási reform néhány alapvető problémája került megvitatásra. Külön vitaülés anyagát alkották a kötetnek a tények feltárása problémáival és kutatómódszertanával foglalkozó cikkei. „Az időszerű tantervelméleti kérdések” c. tanulmány (szerzője: FALUDI Szilárd) vitája módot adott e fontos problémakör több oldalról való megvilágítására, a különböző álláspontok kifejtésére és egyeztetésére. Neveléslélektan és pedagógia kapcsolatának elmélyítését kívánta szolgálni „A pedagógiai tevékenység hatásfokának javítása a pszichológia segítségével” c. értekezés (szerzője: LÉNÁRD Ferenc) megvitatása.

Közel egy esztendő előkészítő munka után 1960 szeptemberében sor került napjaink egyik legidőszzerűbb, legégetőbb pedagógiai kérdésének bizottsági vitájára, amely az iskolai tanulók megterhelésének vizsgálatán alapult. Pedagógusok és orvosok világították meg több oldalról — tudományos vizsgálatok eredményével, statisztikai adatokkal alátámasztva — e fontos problémát,

¹ Az MTA Pedagógiai Bizottsága eddig 1958-ban és 1959-ben megjelent két tanulmánykötetében nyújtott lehetőséget arra, hogy a rendeltetésüknél fogva neveléstudománnyal vagy más rendeltetésük mellett neveléstudománnyal is foglalkozó hazai intézmények munkásságukról beszámoljanak. Az újabb kötetek zártabb jellegére való tekintettel a beszámolók közlését a Magyar Pedagógia szerkesztősége vette át. Minthogy az itt közölt anyagot készen kapta, nem volt módja arra, hogy azt folyóiratban inkább megfelelő, gazdaságosabb szerkezetben összesítse.

közösen keresve a megoldás útját. Megtárgyalta a Bizottság a neveléstudománynak az irányelvekből adódó feladatait is.

A Pedagógiai Bizottság munkáját ebben az időszakban a tudományos kérdések mind elmélyültebb vizsgálata, s ugyanakkor a gyakorlat felvetette problémák megoldására való törekvés jellemezte. Mint a II. Osztály Vezetőségének az MTA 1960-as Nagygyűlésén tartott beszámolója kiemelte: „Neveléstudományunk tematikailag szélesebb területen és alkotóbb módon dolgozott, mint azelőtt.”

A Bizottság tagjai részt vettek a távlati tudományos terveket előkészítő két bizottság munkálataiban és a Bizottság munkatervének összeállításánál szem előtt tartják — iránytadónak tekintik — a távlati tudományos tervben megjelölt legfontosabb témák napirenden tartását.

Közvetve és közvetlenül foglalkozik a Bizottság a káderutánpótlás problémáival. A Bizottság tagjaiból alakult az aspiráns felvételi- és vizgabizottság, amelyik az aspiráns témák kijelölésénél is a fenti szempontokat — a gyakorlat igényeit és a távlati tudományos terv követelményeit — igyekszik érvényre juttatni. Az 1959-es és 1960-as években az eddiginél jóval szélesebb lehetőség nyílt a pedagógiai aspiránsok felvételére.

Feladatának tekintette a Bizottság a haladó és forradalmi hagyományok ápolását. Előkészítette az APÁCZAI CSERE JÁNOS elhalálozásának 300-ik évfordulója alkalmából rendezett emlékünnepséget, amely a magyar neveléstörténet új szemléletű elemzéséhez nagymértékben hozzájárult. Emlékülést rendezett FÖLDES FERENC születésének 50-ik évfordulóján.

Bár a külföldi kapcsolatok kiépítése terén még igen sok a tennivaló, az 1959-es és 60-as években ezen a téren is megtörténtek az első jelentős kezdeményező lépések.

1959-ben egy négyhetes csehszlovákiai, 1960-ban egy NDK-beli és egy csehszlovákiai akadémiai tanulmányút jutott a pedagógiai tudomány művelőinek. A Bizottság elnöke részt vett az 1959 végén Romániában rendezett APÁCZAI emlékünnepeken. — Előadásra és konzultációra hívta meg a Bizottság az 1959 őszén a Hazafias Népfront vendégeként Magyarországon tartózkodó Dr. Robert ALR professzort, a berlini *Humboldt*-egyetem pedagógiai intézetének vezetőjét. S a Pedagógiai Bizottság javaslatára látta vendégül a Magyar Tudományos Akadémia Magyarországon SAPOVALENKO professzort, akinek rövid itt-tartózkodása is nagymértékben hozzájárult a politechnikai képzés néhány fontosabb alapkérdésének tisztázásához. SAPOVALENKO professzor a Bizottság kibővített ülésén „Az általános, a politechnikai és szakmai képzés a technikai haladás mai fokán” címmel tartott érdekes és tanulságos előadást, majd konzultációt. A Pedagógiai Bizottság külföldi kapcsolatainak kiszélesítését, a baráti országokkal való fokozott együttműködést lesz hivatva szolgálni az 1962 elején közel húsz külföldi vendég részvételével megrendezésre kerülő nemzetközi pedagógiai tudományos konferencia.

A rendszeresített külföldi tanulmányutak, a külföldi tudósok magyarországi meghívásának, nemzetközi konferencia rendezésének lehetősége mind annak a fokozódó figyelemnek a bizonyítékai, amellyel a Magyar Tudományos Akadémia a neveléstudomány felé fordul.

A múlttal szemben valamivel nagyobb céltámogatás biztosítása tette lehetővé a pedagógiai bibliográfia rendszeres munkálatainak a megindítását, amelyek — bár egyelőre szerény keretek között — de már második éve folynak a Pedagógiai Bizottság támogatásával.

Komoly előrelépést — remélhetőleg csak kezdeti lépést — jelent az első akadémiai tudományos kutatói státus megszerzése pedagógiai kutató számára.

Igen nagy jelentőségű az MTA pedagógiai folyóiratának, a *Magyar Pedagógiának* megindulása a Pedagógiai Bizottság kebeléből alakult szerkesztőbizottság irányítása mellett. Ez a folyóirat további széles lehetőségeket nyújt a pedagógiai kutatómunka eredményeinek közzétételére, neveléelméleti, neveléstörténeti cikkek publikálására.

Elkészült a Pedagógiai Bizottság ötéves könyvterve, amelynek keretében a szocialista neveléstudomány főbb problémái nyerneek feldolgozást.

A Pedagógiai Bizottság mellett működő Neveléstörténeti Albizottság elindított egy 1961-től kezdve a Tankönyvkiadó kiadásában megjelenő egyetemes és magyar neveléstörténeti füzet sorozatot, mely először nyújt lehetőséget e tematika rendszeres marxista szellemű feldolgozására.

A lehetőségek növekedése, a kutatómunka kiszélesedése azonban még mindig nincs arányban azokkal a feladatokkal, amelyek közoktatási reformunk időszakában, a 15 éves távlati terv feladatainak megoldása terén a pedagógiai tudományra várnak.

E tudományág minden művelőjének fokozott erőfeszítésére, a bizottsági munka színvonalának további emelésére, s nem utolsósorban: a Magyar Tudományos Akadémia minden eddiginél jóval fokozottabb támogatására van szükség ahhoz, hogy a pedagógiai tudomány meg tudjon felelni annak a sokrétű feladatnak, amelynek megoldása a következő időszakban reá hárul.

Pedagógiai Tudományos Intézet

A Pedagógiai Tudományos Intézet tevékenységére két olyan tényezőnek van meghatározó befolyása, melyeknek ismerete előfeltétele a munkásságról szóló beszámoló helyes értékelésének. Az első az a tény, hogy egyetlen hazai kutatóintézet; ebből kifolyóan — előzetesen megtervezett munkáján felül — számos felmerülő időszerű problémával is foglalkoznia kell, mivel nincsen ezek megoldására illetékes más szerv; a második az Intézet szervezetileg is biztosított szoros kapcsolata a Művelődésügyi Minisztériummal: egy minisztériumi intézet rendeltetésszerűen összpontosítja főerőit olyan tárgyú vizsgálatokra, melyeknek eredményei közvetlenül felhasználhatók a köznevelés irányításában és fejlesztésében, a pedagógiai jellegű tervek és döntések kialakításában.

A megemlített két tényező hatása természetesen nem kizárólagos, nem is egyenletes és állandó: nincs tehát szó arról, hogy meggátolná nagyobb távlatú munkálatok kezdeményezését vagy ilyenek befejezését. Egy most készülő beszámolóban azonban — az iskolareform munkálatainak és az új tantervek megszerkesztésének sok és bonyolult feladatára való tekintettel — utalni kell az Intézet adott helyzetére.

Az Intézet utolsó 2 évi munkásságának nyomtatásban megjelent eredményeit — az elmúlt évek munkájának bibliográfiai adatait — az Intézet vezetősége összeállította, és a Pedagógiai Szemle 1959. évfolyamának 12. számában külön mellékleten, az 1960. évfolyam 12. számában pedig az 1163—73. lapokon közzétette. Minthogy ez az anyag — egy tudományos intézet kétségtelenül leglényegesebb teljesítménye — mindenki számára hozzáférhető, itt nem közöljük újból.